

In še drugod je učitelj v narodnih zadevah na svojem mestu. — Po zakonu je sicer vsako agitovanje učitelju strogo prepovedano. Zakonodajalci so že vedeli, zakaj. Nek paragraf straši učitelja s hudo kaznijo. — Učitelj se tega ne boji. On zahaja med narod in navdušuje pri volitvah volilce za narodno stvar. Dobro ve, da reskuje svoj kruhek, dobro ve, da mu to delovanje ne bo prineslo nikakršnega plačila. In vendar se trudi in peha, da prepriča nekatere mlačne duše, da je treba oddati svoj glas narodu in ne sovražniku. — Učitelj se mora pri tem delu dostikrat zatajevati. On ve, da je tisti, katerega so postavili kot narodnega kandidata, duhovnik, od katerega sme učitelj pričakovati z vso gotovostjo, da bo šoli nasprotoval, torej tudi učitelju oteževal delovanje, saj je to že prej pokazal. Saj je celo svoj program razvil v tej smeri. Pa učitelj deluje zanj, ker je narodni kandidat, nasprotni kandidat je profesor, ki bi gotovo drugače glasoval v šolskih zadevah kot duhovnik. Pa kaj! Narod mu je prva in glavna stvar, potem šele pride stan.

Nisem omenil vseh strani narodnega delovanja slovenskega učitelja. Pa tolaži me misel, da sem dovolj podal gradiva, s katerim je mogoče priti do pripravnih zaključkov. Razvidno je že iz podanega, da je učiteljstvo njega glavni steber, njega najboljša bramba, ki nikdar ne opeša, ampak se od leta do leta krepi. Čas bi že davno bil, da bi se slovenska javnost odločila, to delovanje učiteljstva pripoznati, da bi se malo slovenski volilni politiki na Štajerskem potrudili, učiteljstvo plačati za to požrtvovalnost in to vztrajnost. — Pa ne, tega naša javnost ne stori. Učiteljstvo, ti trpi, ti se muči, ti napenja svoje slednje moči v delu za narod, ti žrtvuj, kar moreš, svoj čas, svoje življenje, svoj kruh, vse, vse, kar imaš, vse žrtvuj! — O, ti si neutrudljivi saper, ki povzdiguje vedno iznova rušee se nasipe, s katerimi je obdal narod svoje svetinje — jezik in narodnost: Le računaj pri narodu na lepo plačilo — računaj — brez „višjih moči“.

Pa o tem plačilu v drugem članku. Nisem hotel drugega, kakor da priznate, da učiteljstvo res deluje za narod.

(Dalje.)

Razgovor z državnimi poslanci.

Dne 4. sušca t. l. je imel razširjeni odbor nemške avstrijske učiteljske zaveze razgovor z državnimi poslanci radi ureditve državnih prispevkov za ljudsko šolstvo. Od povabljenih državnih poslancev so se vdeležili tega razgovora prof. Fournier (nemška napredna stranka), Drexel (nemška ljudska stranka) in dr. Roman Jarossewřjč (socijal. dem. stranka).

Razgovor je bil jako živahen, in zastopniki učiteljstva so vsestransko osvetili žalostni položaj avstrijskega učiteljstva sploh.

Državni poslanec Jarossewřjč je izjavil takoj v začetku, da je pooblaščen izjaviti 1.) popolno solidarnost rutenskega učiteljstva z nemškimi, češkimi, poljskimi in slovenskimi učitelji in 2.) da bode socijalno-demokratska stranka z vsemi sredstvi delovala v dosego pravičnih učiteljskih tirjatev.

Fournier in Drexel nista bila še pooblaščenata isto izjaviti v imenu svojih klubov, toda kakor se lahko razvidi že iz sedanjega postopanja nemške napredne in ljudske stranke, sta obe stranki voljni podpirati zahteve učiteljstva. Nadučitelj, državni poslanec Drexel je v tem

smislu že oddal peticijo državnemu zboru, katera se je odstopila finančnemu odseku v proučevanje. (?)

Odbornik Holzabeck je podal sliko žalostnega materialnega položaja učiteljstva sploh in poudarjal, da tako ne more dalje iti. Poudarjal je zlasti to, da učiteljstvo zahteva (ne prosi) kot najnižjo plačo za učiteljstvo z zrelostnim izpričevalom 1200 K, a z sposobnostnim izpričevalom 1600 K, za meščansko učiteljstvo pa 2200 K plače, prosto stanovanje, oziroma stanarino posebe.

Odbornik Legler je raztolmačil češke učiteljske razmere, a odbornik Seipel je pa primerjal učiteljske plače s plačami državnih, deželnih in občinskih uradnikov kakor tudi častnikov in državnih slug.*)

Drž. posl. Fournier je omenjal, da bo ureditev učiteljskih plač v dež. zboru češkem, kjer sta se obe stranki, nemška in češka, združili v tem vprašanju, pač druge dežel. zbore spodbudila, da bodo posnemali češki dežel. zbor.

Zavrnil ga je odbornik Jessen, češ, ako se dežel. zborom prepusti ureditev plač, potem so nade učiteljstva zopet šle po vodi, zakaj mnogo je še deželnih zborov, ki iz lastnega interesa nočejo izboljšati učiteljskih plač.

Odbornik Katschinka je prebral pismo načelnika češke učiteljske „Zaveze“, iz katerega je razvidno, da je državni poslanec dr. Engel sporočil imenovanemu načelniku, da bodo češki drž. poslanci podpirali učiteljsko vprašanje v državnem zboru.

Odbornik Herbe meni, da je potem lahko večino dobiti v državnem zboru, ako so Čehi voljni podpirati učiteljsko vprašanje. Odbornik Maunert je izračunal, da se lahko dobi v državnem zboru za učiteljske težnje do 219 glasov.

Zborovalci so ostali skoro cele tri ure skupaj in pretresovali razna druga vprašanja, med temi tudi preosnovno § 55. v smislu ravnokar navedenih zahtev.

Ta shod je bil prav važen za vse avstrijsko učiteljstvo sploh. Vabljeni so bili vsi nemški državni klubi in socijalni demokratiški klub. Poslali so pa le trije klubi svoje zastopnike, to je napredni, ljudski in socij. demokratiški klub, ostali klubi pa se niso niti opravičili, zakaj niso odposlali svojih delegatov.

Slovanski klubi k temu posvetovanju niso bili vabljeni. Po došlih nam informacijah ima predsednik češke učiteljske zaveze g. Rašin nalogo, uprizoriti tudi nekako tako posvetovanje slovanskih državnih poslancev s slovanskimi učiteljskimi odposlanci. Ker nam ni znano, ali je dotični predsednik storil v tej zadevi kake korake ali ne — mislimo da ne, saj se to lahko sklepa iz postopanja češkega držav. poslanca dr. Začeka v državnem zboru — svetujemo predsedništvu avstrijske jugoslovanske učiteljske zaveze, da skliče v kratkem slično posvetovanje, da povabi k temu posvetovanju „jugoslovansko krščansko zvezo“ in vse načelnike raznih klubov slovenskih in hrvaških deželnih poslancev.

Čim prej, tem bolj! Zakaj skrbeti moramo, da se zadeva zopet ne zavleče in ne dene „ad acta“.

Dobro vemo, da posamezne dežele ne bodo mogle dosti več storiti za nas, ker finančni voz že poka pod težo raznih bremen, a prisilimo s tem posamezne deželne zbore, da bodo oni pritiskali na državni zbor, da že v prihodnjem

*) Primerjaj uvodni članek v 9. št. „Učit. Tovarša“ in prilogo „Češkega učitelja“ št. 27.

zasedanju predloži konkretne predloge o učiteljskih plačah in o saniranju deželnihih financ.

In slednjič bo jugoslovansko učiteljstvo zvedelo, kako mnenje imajo o tem vprašanju posamezni poslanci, kar bo mnogo vplivalo na prihodnje volitve.

Ko bo vse avstrijsko učiteljstvo zvedelo mnenje svojih poslancev, bo lahko kategorično reklo: Hočeš, nočeš — moraš! In učiteljsko vprašanje mora postati vrata, skozi katera bodo državni in deželni poslanci hodili po svoje dijete.

Tajna kvalifikacija.

„Rečem samo to, da so vse tajne kvalifikacije nepotrebne in škodljive. Da, zavrnil bi tudi vsakega, če bi mi hotel dokazati, da so take kvalifikacije koristne, da so vse tajne kvalifikacije nemoralne, nenaravne.“

Te pomenljive besede je izrekel nemški naučni minister dr. Bosse v državni zbornici dne 27. listopada meseca 1896. l. o tajni kvalifikaciji. Kvalifikacija je za vse učiteljstvo velikega pomena, zakaj na nji temelji takorekoč vse njegovo življenje. Ona pride v poštev pri nastavljanju, pri dovolitvah k raznim preizkušnjam, pri advancementu, pri petletnicah, v slučaju disciplinarnih preiskav, sploh pri vseh važnejših momentih našega življenja. In ravno v to važno točko nima učiteljstvo pogleda, zakaj stvar je tajna. Edino le razne šolske oblasti imajo pravico, to kvalifikacijo pregledati. Pri drugih stanovih je že kolikortoliko odpravljena tajna kvalifikacija, tako n. pr. pri železniških uradnikih in drugih. Tako ne bomo nikdar pozabili besed, ki jih je izpregovoril neki žel. postajni načelnik, ko se je govorilo o kvalifikaciji sploh. Vprašam žel. nadzornika, zakaj podrejene mu uradnike vedno tako dobro kvalifikuje? Odgovoril je: „Dokler ne pridejo ti uradniki v neposredno dotiko s sodnijo, jim moram dati le najboljše izpričevalo.“ In mož je govoril prav.

Ker je pa učiteljska kvalifikacija tajna, torej je pač umevno, da je stremilo in še stremi učiteljstvo po tem, da se odpravi tajna kvalifikacija in izpremeni v javno. Uspeh je bil kolikortoliko ugoden. Naj navedemo samo nekaj slučajev.

Šesta deželna učiteljska konferencija, ki je zborovala l. 1898. v Gradcu, se je izrekla za javno kvalifikacijo.

V isti namen je vložila l. 1898. nemška učiteljska zaveza na Češkem dobro opremljeno prošnjo na c. kr. deželni šolski svet. Ta prošnja je bazirala na tem, da se k § 34., točki 14 pridene sledeči pasus: Die Bezirksschulrätthe sind verpflichtet, das Qualifikationsergebnis jedes Inspektionsjahres den einzelnen Lehrpersonen im Wege der Schulleitung schriftlich bekannt zu geben“. Prošnja je še nerešena.

Enak namen je imelo deželno učiteljsko društvo gorenjeavstrijsko ter je vložilo na c. kr. dežel. šol. svet v Lincu dobro podkovano prošnjo. Ker pa je širom sveta znano, da vlada v tej deželi učiteljem vedno naklonjena stranka, je bila ta prošnja tudi v tem smislu z dnem 28. rožnikom 1898 rešena. Rešitev je taka: „Was das Ansuchen wegen Aufhebung der Geheimhaltung der amtlichen Qualifikation der Lehrkräfte, beziehungsweise Umwandlung derselben in eine den Interessenten zugängliche anbelangt, so kann

auf dasselbe bei dem Umstande, als die Geheimhaltung auch anderwärts noch besteht und die für die Beibehaltung des bisher üblichen Vorganges angeführten Gründe noch keine allgemein anerkannte Widerlegung gefunden haben, derzeit nicht eingegangen werden“.

L. 1899. je tajno kvalifikacijo odpravil najprej c. kr. mestni šol. svet v Celju in kmalu nato v Celovcu. Tudi c. kr. okr. šol. svet v Velikovem je odpravil tajno kvalifikacijo.

Krono vsem tem učiteljstvu prijaznim pojavom je pa postavil c. kr. dež. šol. svet koroški s svojim ravno-kar izdanim ukazom. Podajemo ga v originalu: „Nach beendeter Inspection hat der Inspector die Ergebnisse seiner Wahrnehmungen mit dem Lehrer, an mehrclassigen Schulen mit der Lehrerconferenz eingehend zu besprechen und aufklärende und rechtfertigende Aeusserungen, Wünsche und Beschwerden der betreffenden Lehrpersonen entgegenzunehmen. Ueber die Besprechung ist ein Protokoll aufzunehmen, welches auch die Schlussurtheile des Bezirksschulinspectors in präciser Form zu enthalten hat: dasselbe ist von den inspicierten Lehrpersonen und von dem Bezirksschulinspecteur zu unterzeichnen und dem Bezirksschulrathe binnen 14 Tagen berichtlich vorzulegen. Der Bericht hat zu enthalten, was der Bezirksschulinspecteur an Ort und Stelle selbst veranlasst hat, und Anträge zu stellen, was vom k. k. Bezirksschulrathe zu veranlassen wäre.“

Diese Inspectionsprotokolle haben die Grundlage aller über die Lehrpersonen abzugebenden qualificierenden Aeusserungen zu bilden und sind nach erfolgter amtlicher Erledigung den betreffenden Bezirksschulinspectoren zur Verwahrung und Evidenzhaltung zu übergeben“.

Edino le Kranjci so v tem oziru spali spanje pravičnika. Tako smo si mislili. A zadnja številka „Učit. Tovarša“ nas je poučila, da smo napačno sodili. Lako-nično poročilo pod napisom: „Vivat sequens: C. kr. okr. šol. svet logaški je odpravil tajno kvalifikacijo“, nam pove mnogo, mnogo.

1.) Zasluga za to pridobitev gre vsekakor najbrže tamošnjemu okraj. učit. društvu, ki nam je že marsikako dragoceno stvar priborilo. Istotako vsa čast c. kr. okraj. šol. svetu, ker se je pokazal s to odpravo v istini naklonjen učiteljstvu.

2.) Čudno se nam pa dozdeva, zakaj da c. kr. mestni šol. svet v Ljubljani še ni odpravil tajne kvalifikacije, saj bi moral ravno ta biti ostalim okrajem nekaka zvezda vodnica. Upajmo, da v kratkem popravi, kar je zamudil.

Šola in cerkvene stranke.

II.

Duh pedagogike prejšnjega in našega stoletja je šel mimo učiteljev, ki so nasprotniki programu mladičev, brez vsakterega vpliva, ni jih elektrizoval, oni so ostali hladni kakor mramorne sohe. Učili so se pač iz spisov pedagogov, kako je treba otroke poučevati v čitanju, pisanju in računanju, pa vglobili se v njih višje ideje niso, ker sličnih spisov najčesče niso proučevali sami, marveč se zadovoljili s tendenciozno prikrojenim konpendijem, primernim našim dosedanjim potrebam.

Rousseau poučuje veronauk, pa ne konfesionalnega, šele zrelejšega gojenca. Helvetius, čeravno se ne ozira posebno na potrebo šole, vendar priznava v du-